

Predgovor

Knjiga je prvenstveno namijenjena studentima Univerziteta „Apeiron“, kao i studentima ostalih fakulteta na kojima se izučavaju ekonomske nauke, ali i svim zainteresovanim za bliže upoznavanje mehanizma funkcionisanja savremene tržišne privrede na mikro i makro nivou društvene organizacije. Najviše pažnje i prostora u knjizi je posvećeno prikazu ekonomskih mehanizama i tržišnog ambijenta u kojem preduzeća obavljaju poslovnu aktivnost, država ostvaruje svoje ekonomske funkcije i domaćinstva (potrošači) zadovoljavaju svoje potrebe.

Koncept izlaganja povezuje institucionalnu ekonomiju sa makroekonomijom i mikroekonomijom. Institucije utiču na ponašanje privrednih subjekata jer podstiču ili kočice njihovu privrednu aktivnost, sve zavisno od toga kako su formirane. Zbog toga mikroekonomija ne može da se predaje nezavisno od institucionalne ekonomije. Na drugoj strani, institucije određuju okvire u kojima se stvaraju mehanizmi za povezivanje privrednih subjekata. Mikroekonomske osnove makroekonomije zahtjevaju proučavanje ponašanja privrednih subjekata i na toj osnovi izvođenje zaključaka u pogledu načina uspostavljanja makroekonomske stabilnosti privrede. Zaposlenost, inflacija, investicije i privredni rast ne mogu se objasniti bez razumijevanja ponašanja privatnih i društvenih preduzeća, a ono se pak ne može razumjeti bez objašnjenja svojine i pravnih propisa o stečaju i prinudnom izvršenju ugovornih obaveza.

Pojava ekonomskih kriza u svijetu dalo je poslednjih godina posebni impuls za razvoj ekonomske nauke. Razlog leži u novoj ulozi države koja nasleđuje „državu blagostanja“ i prevazilazi njene socijalne i stabilizacione funkcije. Moderna država postaje partner privatnom sektoru. Ona formuliše strateške ciljeve privrednog razvoja, dopušta konkurenciju radi njihovog realizovanja čak i u tradicionalnoj oblasti javnih djelatnosti, ali istovremeno nastoji da ukloni nedostatke slobodnog tržišta. Da bi mogli pratiti i razumjeti osnovne ekonomske tokove globalne ekonomije, neophodno je da se upoznamo sa osnovnim ekonomskim pojmovima i zakonitostima, što je upravo i urađeno u ovoj knjizi.

Posebno mi je stalo da čitaoci shvate kako je ekonomsku oblast moguće posmatrati sa različitih stanovišta i da se iste ekonomske pojave mogu objašnjavati na različite načine. Uostalom, to je razlog zbog čega u ekonomiji postoji tako veliki broj različitih teorija. Još jednom naglašavam

da ne pretendujem na to da su stavovi izloženi u ovoj knjizi jedino moguće i jedino ispravno objašnjenje ekonomskih pojava. Nadam se da će ovaj udžbenik kod studenata i drugih čitalaca razviti kritični odnos prema pojedinim ekonomskim teorijama i da će dovesti do vlastite procjene ekonomskih događaja i, što je još važnije, izgradnje sopstvenih stavova o njima.

Ekonomija je apstraktna nauka koja se bavi analizom teorijskih modela koji su odvojeni od stvarnosti. Iako se može postaviti pitanje smisla takvih teorijskih analiza, poznavanje različitih teorijskih stavova je osnova za razumijevanje stvarnih ekonomskih procesa. Ekonomska realnost je mnogo složenija i njeno razumijevanje zahtijeva mnogo viši nivo znanja od onih koji će se izložiti u ovom udžbeniku čija je svrha sticanje najelementarnih znanja o ekonomskim procesima. Ipak, i ova knjiga može poslužiti čitaocu kao uvod u zanimljivi i nepredvidivi svijet ekonomije.

Cilj ove knjige je izlaganje osnovnih zakonitosti tržišne privrede. Konkretna privreda u kojoj živimo i radimo je još uvijek pod uticajem ostataka socijalističkog sistema. Opredijelio sam se za takav pristup uvjeren da je razvoj tržišne privrede i u našim uslovima nezaustavljiv proces. Svjetsko iskustvo pokazuje da je ekonomski efikasan sistem moguće izgraditi samo ako se afirmišu tržišne zakonitosti. Privatizacija i afirmacija tržišta su već zahvatili i našu privredu, a do daljeg ubrzanja ovih procesa će doći kako se Republika Srpska bude izvlačila iz izolacije i kako naša preduzeća budu izlazila na svjetsko tržište.

Integracija Evrope ne prestaje da zadivljuje ni one koji je podržavaju ni kritičare. Ni jedan drugi region nije pokazao sličnu spremnost da odbaci važne komponente svog suvereniteta u težnji za zajedničkim, a ipak potpuno nedefinisanim ciljevima. Na svoj specifičan način, integracija Evrope se nastavlja u tempu koji je za jedne prebrz, a za druge suviše spor. Ipak, niko neće poreći da je transformacija koja se odigrala u prethodnih 50 godina spektakularna – jasan prekid sa vijekovima dugom istorijom međuevropskih ratnih sukoba. Jasno je da je ta integracija važna za 500 ili nešto više miliona Evropljana na koje direktno utiče, a s obzirom na to da Evropa čini jednu četvrtinu svjetske privrede, polovinu svjetske trgovine i trećinu svjetskog tržišta kapitala, integracija Evrope takođe utiče i na živote većine neevropljana.

Suptilna međuzavisnost strogo ekonomskih i onih mnogo širih, viših ciljeva podsticala je razvoj evropskih integracija na političkom, kulturnom i ekonomskom nivou. Cilj ove knjige je da obezbijedi prijemčiv prikaz činjenica, teorija i kontroverzi neophodnih za razumijevanje ovog procesa. Naš pristup je primarno zasnovan na ekonomskim principima iz jednostavnog

razloga što je ekonomska integracija zapravo bila početni korak nakon što je 1948. godine osnovana Organizacija za evropsku ekonomsku saradnju. Ipak, sama ekonomija nije dovoljna: kada je bilo potrebno, prikazani su i istorijski, politički i kulturni faktori.

Autor